

DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII PRIN GÂNDIREA LATERALĂ

Prof. înv. preșc. Cornelia Cîrstian
G.P.N. “Maria Montessori” Suceava

Schimbarea în bine a vieții și îmbogățirea existenței noastre se poate realiza prin modalități diferite, care antrenează creativitatea. Una dintre modalitățile care generează ameliorarea unei stări este schimbarea de perspectivă. Gândirea laterală este un proces creativ, spre deosebire de gândirea logică: implică moduri neașteptate de a te raporta la o problema și de a o rezolva. În loc să mergi pe calea clasică și bătătorită, pe “drumul principal”, cum te-ar putea îndemna logica sau cum “se gândește” de obicei în rezolvarea unei probleme, în cazul aplicării gândirii laterale calea este inedită, nouă și provocatoare, ca și cum ai “tăia nodul gordian”.

La întâlnirile cu colegile sau cu prietenii, îi rog să povestească o situație în care au fost foarte creativi. De multe ori, aceste amintiri au un tipar comun. Majoritatea sunt situații în care persoana nu avea de ales, nu avea nici un plan B, nu avea nici o plasă de siguranță, nu avea cum să se întoarcă, să renunțe, să evite sau să plece: trebuia să meargă înainte, să facă față, trebuia să rezolve problema, deși nu avea nici o idee cum ar putea să facă acest lucru. Atunci, în momente de mare presiune, de emoții maxime, mintea lor reușea să-i scoată din impas, aducând în conștient o idee pe care nu o gândiseră niciodată înainte, o idee nouă care se potrivea perfect ca soluție a situației respective în acel context. Ulterior acest lucru i-au făcut să se simtă recunoscători lui Dumnezeu, intuiției personale sau inspirației și să creadă despre ei că totuși pot fi și... creativi.

Dar oricât de minunat e să știi că ai fost o dată creativ, că ai avut spirit de intuiție, că ai fost inspirat, nu e suficient să te bazezi pe o amintire ca să o poți face din nou atunci când e cazul. Uneori creativitatea impusă e foarte dificilă tocmai din acest lucru, că e la comandă, că te simți obligat, presat și exact atunci creierul tău nu dă randament în materie de inspirație și idei inedite. Nici nu are cum! Creierul uman gândește liniar și iubește familiaritatea! Creierul nostru gândește până își dă seama despre ce e vorba, apoi creează tiparul de răspuns automat cel mai potrivit în situația inițială (de multe ori „potrivit” e echivalent cu rapid și sigur), pe care apoi îl blochează și îl repetă la infinit, în mod inconștient, în timp ce partea lui conștientă se gândește la altceva.

Creativitatea prespune un efort imens pentru el și nu are valoare decât dacă îi asigură supraviețuirea. De aceea se activează mult mai ușor în moment de criză. Firește, nu doar în situații de viață și de moarte, nu doar când sănătatea fizică ne este pusă în pericol, ci în momente pe care noi le percepem drept crize. De fapt, creativitatea este o modalitate de a lupta, nu eviți și nu rămâi blocat, dar asta după ce te dezgheți puțin și începi din nou să respiri și să gândești.

Familiaritatea creează claritate, siguranță și confort. De ce să schimbi așa ceva pe nesiguranță, confuzie, disconfort și chiar pericol? Majoritatea oamenilor nu ar face-o. Cei câțiva care au o tendință mai mare spre așa ceva, au deja servicii sau hobby-uri care le satisfac nevoia de adrenalină.

Gândirea laterală susține ambele părți. Îți asigură un cadru sigur în care să explorezi partea ta inconștient de creativă. Ba mai mult, îți dă metode prin care să ajungi acolo foarte repede. La comandă. Gândirea critică nu te provoacă așa cum face gândirea laterală. Gândirea critică doar judecă valoarea de adevăr a unei afirmații și caută erorile. Gândirea critică e întreaga noastră școală plină de teste și lucrări de control corectate cu roșu. Gândirea critică e de multe ori însoțită de „gândirea cu critică” la care mulți sunt foarte buni. E acea gândire în care te folosești de erorile identificate (prin gândire critică corectă) ca să blamezi, ca să critici, ca să scoți ochii, ca să te dai deștept. E des folosită prin imitație, adică nu ai văzut și nu știi că se poate și atfel, sau pentru a satisface orgolii personale sau răni emoționale nerezolvate. Gândirea critică propriu-zisă e utilă, dar nici ea singură nu e suficientă. Gândirea critică, oricât de corectă ar fi, nu va crea niciodată ceva nou. Cel mult va arăta zonele unde e nevoie de ceva nou. Și apoi?

Apoi, școala nu ne mai învață. Pentru că partea creativă a creierului nostru, cea cu care ne-am născut fiecare, cea care se minuna de tot ce descoperea în jur, cea care întreba întruna a fost sedată sau omorâtă, uneori chiar dinainte de a începe școala. Gândirea laterală o aduce înapoi. Ne aduce aminte că unii dintre noi încă o mai avem. Încă mai putem crea o punte de acces către ea dacă avem noroc să aflăm instrumentele potrivite. Și care sunt aceste instrumente?

În primul rând, definirea și redefinirea focusului. De multe ori, ceea ce ne dorim să obținem în final nu este ceea ce am obține dacă am începe să fim creativi pe prima formulare a situației sau a problemei. Cel mai rentabil e să formulăm mai multe variante, luând în calcul mai mulți factori, pentru ca ulterior să putem decide care este varianta care merită cel mai mult efortul nostru creativ. E cam ca în povestea cu liftul de care se plâneau toți angajații unei corporații pentru că se mișca încet și oamenii așteptau mult, pierdeau timpul, se enervau și deveneau neproductivi după fiecare

plimbare între etaje. După ce s-au analizat ofertele de la diferite firme care să schimbe liftul, intervenție ce presupunea costuri foarte mari, cineva a avut ideea de a se întreba care e de fapt problema reală: liftul, timpul sau starea negativă a oamenilor, cu efect asupra eficienței lor ulterioare? Răspunsul a fost ultima variantă. S-au căutat soluții pentru ea, nu pentru lift. Soluția finală a fost „costisitoare”: lipirea pe peretele de lângă lift, la fiecare etaj, a unei... oglinzi. Ca urmare, oamenii (mai ales femeile, presupun) își petreceau timpul observându-se în oglindă, în timp ce așteptau liftul care acum venea întotdeauna "la timp". Gândirea laterală aplicată în definirea focusului.

Apoi apar tehnicile propriu-zise de generare de idei printre care: alternative, puncte fixe, concepte, pietre de trecere, intrări aleatoare, lista de verificare a gândirii curente, idei dominante, presupuneri, De ce A?, De ce B?, De ce C?, clipă-de-clipă, aspecte pozitive, gândire magică etc. De multe ori, primele idei sunt inedite, năstrușnice și par a nu avea nici o utilitate în lumea reală. E doar o părere, pentru că ele sunt adevărate mine de aur, dacă știi să le valorifici. De exemplu, ideea de „ușă care nu e deschide” pare o idee contrară însăși definiției de ușă, din perspectiva gândirii critice e un nonsens și inutilă cu siguranță, cine și-ar putea dori să aibă o ușă pe care să nu o poată deschide? Și totuși ideea ușii care nu se deschide a dus la inventarea ușii care nu se deschide... cu mâna, pentru că nu are nici măcar clanță, fiindcă... are senzori de mișcare și se deschide automat! Uși grație cărora putem să intrăm mulți și repede într-un mall și să ieșim încărcăți de cumpărături sau cadouri fără să mai avem grija de a ne deschide ușile! Din contră, acum pare o utopie să ne imaginăm un mall cu uși precum cele de apartament.

Al treilea pas este cel de recoltare. E nevoie să știi cum să recoltezi inteligent multitudinea de idei generate la pasul doi. Unele idei pot fi idei concrete aplicabile imediat, altele pot fi concepte largi, care mai au nevoie de rafinare.

Ultimul pas e de tratare și evaluare. Ideile nu sunt lăsate în forma lor brută în care au fost generate, ci sunt ajustate în funcție de realitatea în care vor fi aplicate: vor fi tratate în funcție de grupurile de interese și vor fi șlefuite în funcție de constrângeri. Cel mai des întâlnite constrângeri sunt legate de buget, de timp sau de spațiu. Așadar ori modificăm ideile să se potrivească în bugetul, timpul sau spațiul pe care le avem, ori... le depășim cu totul, devenind mai creativi decât ele, așa cum ne dovedesc zilnic. De fapt, se poate mult mai mult! Totul, prin gândirea laterală, adevărata gândire care dezvoltă creativitatea.

Mic exercițiu de gândire laterală

1. Încercați să vă uitați la situația care vă frământă din mai multe puncte de vedere.
2. Folosiți-vă imaginația, folosiți-vă gândirea în imagini, lăsați-vă mintea în voia fanteziilor.
3. Treceți în revistă greșelile personale sau ale altora și vedeți dacă nu cumva se pot ivi idei noi.

Surse bibliografice

1. De Bono , E., – *Gândirea laterală* (traducere Sabina Dorneanu), Editura Curtea Veche, București, 2011
2. De Bono E., *Cum să avem o minte armonioasă*, Editura, Curtea Veche, București, 2008;